

หน่วยที่ ๒

การใกล้เคียงข้อพิพาทและความขัดแย้ง โดยอาศัยหลักศาสนธรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกฎหมาย

.....
โดย อาจารย์เทพพิสุทธิ์ ประจิตร

แผนการสอนประจำหน่วย

ชุดวิชา สันติศึกษา

หน่วยที่ ๒ การใกล้เคียงข้อพิพาทและความขัดแย้ง โดยอาศัยหลักศาสนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

และกฎหมาย

เนื้อหา

๑. การใกล้เคียงข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยอาศัยหลักศาสนธรรมตามแนวทางศาสนาพุทธ
ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม

๒. การใกล้เคียงข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓. การใกล้เคียงข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยอาศัยกฎหมาย

แนวคิด

๑. การใกล้เคียงข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยหลักศาสนธรรม เป็นการน้อมนำหลักคำสอนในศาสนา
พุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลามมาใช้ในใกล้เคียงข้อพิพาทและความขัดแย้ง

๒. การใกล้เคียงข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น
มาใช้ในการใกล้เคียงข้อพิพาทและความขัดแย้ง เช่น ภูมิปัญญาของระบบเจ้าโคตรของชนเผ่าไทยลาว ผู้ไทย
และกะเลิง ในภาคอีสาน (ตะวันออกเฉียงเหนือ) ของประเทศไทย

๓. การใกล้เคียงข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยกฎหมาย เป็นการนำกฎหมายมาใช้ในการใกล้เคียงข้อ
พิพาทและความขัดแย้งด้วยการฟ้องร้องคดี หรือ การออกกฎหมายเพื่อระงับข้อพิพาทและความขัดแย้ง

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการใกล้เคียงข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยหลักคำสอนใน

ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม

๒. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยการใช้กฎหมาย
ฟ้องร้องคดี หรือ การออกกฎหมายเพื่อระงับข้อพิพาทและความขัดแย้ง

๔. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้ง

๕. ตอบคำถามท้ายบทได้

กิจกรรมการเรียนรู้

๑. การเตรียมความพร้อม
๒. การจัดกระบวนการเรียนการสอน
๓. การฝึกปฏิบัติเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
๔. การประเมินผล

สื่อการสอน

๑. Power Point
๒. เอกสารประกอบการสอน
๓. วีดิทัศน์

ประเมินผล

๑. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
๒. การเขียนสรุปบทเรียนหน่วยที่ ๒
๓. การฝึกปฏิบัติเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
๔. การตอบคำถามท้ายบท

ความนำ

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งเป็นการระงับหรือยุติข้อพิพาทและความขัดแย้งระหว่างคู่กรณี การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งสามารถนำหลักศาสนธรรมตามแนวทางศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลามมาเป็นกลไกในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งได้ นอกจากนี้สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นกลไกในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งได้เช่นกัน รวมทั้งสามารถนำกฎหมายมาเป็นกลไกในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งได้ด้วยการฟ้องร้องคดีต่อศาล และกระบวนการออกกฎหมายเพื่อระงับข้อพิพาทและความขัดแย้ง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งมีความมุ่งหวังให้ข้อพิพาทและความขัดแย้งระงับและยุติลงเพื่อให้คู่กรณีสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

๑. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยอาศัยหลักศาสนธรรมตามแนวทางศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม

๑.๑. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยอาศัยหลักศาสนธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ในเบื้องต้นขจัดสาเหตุจากภายในสู่การสลายความขัดแย้งภายนอก (ประสิทธิ์ กุลบุญญา, ๒๕๕๗ : ๓๐-๓๑) สวรรค์หลักที่ป้องกันและไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งได้ในเบื้องต้น คือ ขันติคือความอดทนอดกลั้นที่พระพุทธเจ้าได้ประกาศไว้ในโอวาทปาฏิโมกข์ แสดงให้เห็นเด่นชัด พระพุทธศาสนาไม่ส่งเสริมสนับสนุนให้ล่วงละเมิดรุกรานใคร และให้ตั้งมั่นยึดมั่นดีไว้ในทุกๆด้าน และเน้นหลักการ “เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร” ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้ง หรือ การระงับเวรนั้น สามารถทำได้ดังนี้ ถอนความยึดมั่น (ดับไฟราคะ) แบ่งปันความรัก (ดับไฟโทสะ) ประจักษ์สรรพสิ่งชัดด้วยปัญญา (ดับไฟโมหะ)

๑.๑.๑ การขจัดความขัดแย้งโดยกรอบอธิกธรมสมณะ กล่าวคือวิธีระงับอธิกธรม หรือสิ่งที่เป็นคติความของพระสงฆ์ ซึ่งสามารถทำได้ดังนี้

๑) สัมมุขาวินัย คือ ระงับปัญหาข้อพิพาทในที่พร้อมหน้า หมายถึง การที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาประชุมพร้อมหน้ากัน นำประเด็นปัญหาความขัดแย้งมาพูดคุยกันแล้วหาข้อยุติ

๒) เยภุยยสิกาวินัย ระงับปัญหาความขัดแย้งตามเสียงข้างมาก เหมือนกระบวนการประชาธิปไตย

๓) ตินวัตถการกะ บางกรณีที่ไม่สามารถแก้ปัญหาทำให้ความขัดแย้งยุติลงได้ โดยเฉพาะปัญหาความขัดแย้งที่มีความสลับซับซ้อนและจะลุกลามนำไปสู่ความรุนแรงทำให้เกิดความแตกแยก กรณีเช่นนี้อาจนำไปสู่กระบวนการแก้ปัญหาด้วยการประนีประนอม เรียกว่า “ตินวัตถการกะ”

๑.๑.๒ กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งตามหลักพระพุทธศาสนา กระบวนการหลักในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้ง ได้แก่ กระบวนการไกล่เกลี่ยโดยบุคคลที่เป็นคนกลาง ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่เป็นตัวอย่างมากมายที่ปรากฏในคัมภีร์คือพระพุทธเจ้า พระองค์ได้ทำหน้าที่นี้ในหลายกรณีด้วยกัน ทั้งในกรณีความขัดแย้งในคณะสงฆ์ ความขัดแย้งในวงศ์พระญาติ และความขัดแย้งเล็กๆน้อยๆ อื่นๆ กระบวนการไกล่เกลี่ย เป็นดังนี้

๑) ท่าทีต่อการไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง การช่วยเหลือและส่งเสริมให้ผู้คนคืนดีกันเป็นหน้าที่ชาวพุทธในการเข้าไปแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเมื่อมีความขัดแย้งในชุมชน ดังคราวหนึ่งได้ทรงดำหนิพระอานนท์และหมู่คณะเมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างพระสารีบุตรกับพระอุทายี ครั้นนั้นพระอุทายีได้คัดค้านคำสอนของพระสารีบุตรถึงขั้นจาบจ้วงจนพระสารีบุตรนั่งเจ็บ พระพุทธองค์ได้ตรัสกับพระอานนท์ว่า “ดูกรอานนท์ โฉนพวกเธอจึงวางเฉยต่อภิกษุผู้เถระซึ่งถูกเบียดเบียนอยู่ เพราะการปล่อยให้พระเถระถูกจาบจ้วง ไม่ถือว่าเป็นความกรุณา” (องปญจก. ๒๒/๑๑๖)

๒) หลักของการไกล่เกลี่ย ในกรณีที่คู่กรณีไม่สามารถแก้ไขข้อพิพาทและความขัดแย้งด้วยตนเองได้ ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีความสำคัญมากในการระงับความขัดแย้ง หรือเปลี่ยนความขัดแย้งเป็นการคืนดีกัน ซึ่งมีหลักการดังนี้

ก) ให้ความสำคัญกับ”คน”หรือ มิติทางด้านอารมณ์ เพราะอุปสรรคที่ทำให้ความขัดแย้งแก้ไขได้ยากคือ อารมณ์ของคู่ขัดแย้ง ซึ่งทำให้คู่ขัดแย้งยากที่จะทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหาได้ตรงตามความจริง หรือคำนึงถึงความถูกต้อง

ข) ช่วยขจัดอคติอคตมูลในใจของคู่ขัดแย้ง ผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่สำคัญประการแรกคือ ขจัดอคติอคตมูลในคู่ขัดแย้งให้หมดไป ไม่ว่า โลภะ โทสะ โมหะ ตามหลักการ “พึงเอาชนะความโกรธด้วยการไม่โกรธตอบ พึงเอาชนะความชั่วด้วยความดี พึงเอาชนะความตระหนี่ด้วยการให้ พึงเอาชนะความเท็จด้วยสัจจะ”

ค) กระตุ้นให้คู่ขัดแย้งฉุกละตุลใจ ได้สติและหันมาพิจารณาตนเอง ในการล่อกุศลมูลในใจของคู่ขัดแย้งบ่อยครั้งเป็นการยากที่ผู้ไกล่เกลี่ยจะทำได้ด้วยการเทศนาอบรมสั่งสอน สิ่งที่ได้และน่าทำเป็นอย่างยิ่งคือการช่วยให้คู่ขัดแย้งฉุกละตุลใจและเห็นปัญหาด้วยตนเอง

ง) สร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับคู่ขัดแย้ง ความไว้วางใจอย่างแรกที่ต้องสร้างขึ้นก็คือความไว้วางใจในตัวผู้ไกล่เกลี่ย หากคู่ขัดแย้งเห็นว่าผู้ไกล่เกลี่ยไม่เป็นกลาง ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การไกล่เกลี่ยย่อมหมดความชอบธรรมตั้งแต่แรก

จ) พุทด้วยสัจจะ เมตตา ขันติ และสติ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีสัจจะ เมตตา และปัญญา โดยมีขันติและสติมาประกอบสนับสนุนด้วย

๑.๒ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยอาศัยหลักศาสนธรรมตามแนวทางศาสนาคริสต์

เสถียร พันธรั้งชี้ กล่าวว่า ศาสนาคริสต์มีคำอธิบายจำกัดความโดยย่อว่า “ศาสนาแห่งความรักของพระเจ้า ศาสนาแห่งความรักของมนุษย์ อันพระเยซูคริสต์ (เยซู) ทรงเป็นผู้นำมาเผยแผ่แก่โลก” (ศาสนา กับสันติภาพ, ม.ป.ป.: online) ดังนั้น ศาสนาคริสต์จึงได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งความรัก เนื่องจากมีคำสอนที่สำคัญนั่นคือความรัก รักในพระเจ้า รักในครอบครัวและรักเพื่อนมนุษย์ทั้งมวล โดยไม่จำกัดชนชั้นและเชื้อชาติ

ความรักซึ่งเป็นหลักธรรมคำสอนของศาสนาคริสต์นี้ ได้แก่ ความรักที่เจือด้วยความเสียสละ รัตเพื่อปรารถนาให้ผู้อื่นได้ดี เป็นความรักที่ตรงข้ามกับความรักที่ปนความใคร่หรือความรักที่ตอบสนองความทะยานอยากของตนเอง ความรักที่ปรารถนาให้ผู้อื่นได้ดีนั้น หากมีในจิตใจมนุษย์ก็จะเป็นพลังผลักดันสำคัญที่จะทำให้เกิดสันติภาพขึ้นในโลกได้ เพราะมนุษย์จะไม่เบียดเบียนทำร้ายกัน แต่จะช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันดูแลซึ่งกันและกัน ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขปราศจากทุกข์ มนุษย์ทุกคนสามารถให้อภัยกันและกันได้ และไม่มีการพยาบาทอาฆาตมาดร้ายกัน ด้วยพลังแห่งอำนาจแห่งความรักที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความเสียสละ ดังนั้นจึงไม่มีอะไรยิ่งใหญ่และสำคัญยิ่งกว่าความรัก

ความรักสามารถจำแนกออกได้เป็น ๒ ด้าน กล่าวคือ ความรักต่อพระเจ้า และความรักต่อเพื่อนมนุษย์ ความรักในด้านแรก ได้แก่ ปรารถนาและร่วมมือให้พระเจ้าได้รับเกียรติมากขึ้นซึ่งจะทำให้มีความมั่นใจในการดำรงชีวิต มีความหวัง มีความหมาย มีคุณค่า งดงามและมหัศจรรย์ การดำเนินชีวิตก็จะนำไปเพื่อความเสียสละ และการเสียสละที่ยิ่งใหญ่ก็คือการเสียสละเพื่อพระเจ้า สำหรับความรักในด้านที่สอง คือ ความรักต่อเพื่อนมนุษย์ ซึ่งหมายถึง การสละความสุข และผลประโยชน์ส่วนตัวมากเท่าที่จะทำได้เพื่อความสุขของผู้อื่นสามารถมอบให้กับเพื่อนมนุษย์ทุกคนได้ ไม่จำกัดชนชั้นวรรณะ ไม่ว่าคนนั้นจะเป็นคนดีหรือคนไม่ดีก็ตาม หรือเป็นมิตรหรือศัตรูก็ตาม

การมีความรักมอบให้กับเพื่อนมนุษย์อย่างเท่าเทียมเสมอภาคกัน หากมนุษย์เกิดข้อพิพาทและขัดแย้งกัน วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งของศาสนาคริสต์คือ การเสนอวิธีการที่นุ่มนวลปราศจากการใช้กำลังทางกายภาพหรือความรุนแรงใดๆ ตอบโต้กันและกัน จะเลือกใช้วิธีการเสียสละความรักที่บริสุทธิ์ใจพร้อมที่จะให้อภัยซึ่งกันและกัน หากมีการยึดเอาความรักไปประพฤติปฏิบัติ ก็จะทำให้สังคมมีความสุขหรือสันติสุข

๑.๓ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยอาศัยหลักศาสนธรรมตามแนวทางศาสนาอิสลาม

๑.๓.๑ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ปรากฏในบทบัญญัติแห่งอัลกุรอาน และอัลหะดีษ

“อัศศุลหุ” หมายถึง การปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยความพยายามพูดคุย โนมน้าว เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน กับการทำสัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งเป็นที่อนุญาตด้วยหลักการศาสนา ซึ่งปรากฏทั้งในอัลกุรอานในหลายโองการ และรวมถึงอัลหะดีษ อันจะเห็นจากโองการอัลกุรอานดังที่อัลลอฮ์ ตรัสว่า “แท้จริงบรรดาผู้ศรัทธานั้นเป็นพี่น้องกัน ดังนั้น พวกเจ้าจงไกล่เกลี่ยประนีประนอมกันระหว่างพี่น้องทั้งสองฝ่ายของพวกเจ้า และจงยำเกรงอัลลอฮ์เถิด หวังว่าพวกเจ้าจะได้รับความเมตตา” (อัลหุรุดต:๑๐)

การปรองดองระหว่างคู่พิพาทประเสริฐกว่าการละหมาด การถือศีลอดและการบริจาคทาน นั้น เป็นเพราะคุณประโยชน์มากมายของการประนีประนอมทำให้เกิดความสามัคคี ยุติความวุ่นวาย การปรองดองหลีกเลี่ยงความระหองระแหง เพราะการปรองดองเป็นปัจจัยของความสามัคคีอยู่บนพื้นฐานของ ศาสนาของอัลลอฮ์ ความระหองระแหงเป็นตัวทำลายศาสนา ดังนั้น ผู้ใดสร้างความปรองดองและขจัดความ ระหองระแหงได้ ก็จะได้ระดับขั้นที่สูงกว่าระดับขั้นของผู้ถือศีลอดและผู้ละหมาดซึ่งเป็นศาสนกิจส่วนตัวเท่านั้น (อดุลเดช โต๊ะแอะ, ๒๕๖๑ : ๓๒-๓๕)

๑.๓.๑ หลักการพื้นฐานของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งตามแนวทางศาสนาอิสลาม

ปราชญ์มุสลิมมีความเห็นพ้องกันว่าทุกๆความยุติธรรมในข้อพิพาททั้งหลายอย่างสันติ รวมถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นสิ่งที่ส่งเสริมในหลักการศาสนาอิสลาม ซึ่งหลักการไกล่เกลี่ยที่สำคัญ (อดุล เดช โต๊ะแอะ, ๒๕๖๑ : ๓๕) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑.๓.๑.๑ การยุติข้อพิพาทอย่างสันติ เป็นสิ่งที่น่าส่งเสริมอย่างยิ่งทั้งในมุมมองของ ศาสนาหรือสังคม และอัลกุรอานก็ได้ส่งเสริมการระงับข้อโต้แย้งทุกวิถี トラบเท่าที่ไม่ขัดกับบทบัญญัติของ ศาสนาอิสลาม

๑.๓.๑.๒ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยใช้คนกลางเป็นผู้ไกล่เกลี่ยนี้ ไม่สามารถทำได้ในกรณี ที่บทบัญญัติศาสนาอิสลามบัญญัติห้ามไว้ชัดเจน

๑.๓.๑.๓ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อให้ได้มาซึ่งการยุติข้อพิพาทอย่างสันติ ถือเป็น กระบวนการทางกฎหมายปกครองในศาสนาอิสลาม เป็นกระบวนการที่จะทำให้ผู้คนเข้าใจถึงความดี และ หลีกเลี่ยงจากการฉ้อโกงทั้งหลาย

๑.๓.๑.๔ ศาสนาอิสลามอนุญาตให้มีการไกล่เกลี่ยระหว่างมุสลิมและชนที่ไม่ใช่มุสลิม ทั้ง ในและต่างประเทศ สำหรับข้อพิพาทระหว่างมุสลิมด้วยกัน หรือประเทศมุสลิมด้วยกัน มีนักวิชาการบางท่านไม่ เห็นด้วยที่จะให้คนที่ไม่ใช่มุสลิมเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท แต่ก็มีนักวิชาการบางท่านเห็นว่าคนที่ไม่ใช่มุสลิมก็ สามารถเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ หากว่าเรื่องที่พิพาทกันนั้น ไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับศาสนาและเป็นเรื่องที่ สอดคล้องกับค่านิยมอิสลาม เช่น ผลประโยชน์สาธารณะ และแสวงหาความยุติธรรม

๒. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒.๑ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยใช้ภูมิปัญญาเจ้าโคตร

บุญจันทร์ ทิพชัย สมชาย ลำดวน และบุญสม ยอดมาลี (๒๕๖๒ : ๑๖๘ - ๑๗๔) กล่าวว่า ภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (อีสานเป็นภาษาบาลี แปลว่า ทิศตะวันออกเฉียง เหนือ) มีกลุ่มชาติพันธุ์หลายเชื้อชาติ เช่น เชื้อชาติลาว เขมร ไทย จีน เวียดนาม อินเดีย หรือเชื้อชาติอื่นๆ ที่อพยพเข้ามาอยู่ในดินแดนอีสานตั้งแต่โบราณกาล หรืออพยพเข้ามาอยู่ใหม่หลังสงครามไทยลาว กลุ่มชาติพันธุ์ ไทยลาว เป็นกลุ่มที่มีประชากรมากที่สุด และถือว่าเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดในภาคอีสาน ตระกูลไทยลาวมี ความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำโขง

ชาวไทยลาว ยึดมั่นในจารีตประเพณี ดำเนินชีวิตตาม “ฮีตสิบสอง” (กิจกรรมประเพณีในรอบสิบสองเดือน) นับถือพระพุทธศาสนาแบบชาวบ้านโดยทั่วไป กล่าวคือ พระพุทธศาสนาที่ปรับเข้ากับจารีตของชาวบ้านมุ่งที่จะสั่งสอนให้เป็นพลเมืองดี มากกว่าที่จะสอนให้ละโลกีย์วิสัยมุ่งไปสู่นิพพาน ตามปรัชญาพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังนับถือผีบรรพบุรุษ ผีฟ้า ผีแถน รวมทั้งผีไร่นา ฯลฯ โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษยังมีอิทธิพลต่อสังคมมาก นั่นคือ ผีปู่ตา ทุกหมู่บ้านในชนบทจะมีศาลเจ้าปู่ตา (ตูปู่ตา) ประจำหมู่บ้าน และมีตำแหน่งกะจ้ำ หรือหม้อจ้ำ เป็นผู้ที่ติดต่อกับวิญญาณ กะจ้ำจะเป็นผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือมากคนหนึ่ง ในหมู่บ้าน คนลาวที่อาศัยอยู่บริเวณที่ราบหุบเขาแม่น้ำโขง คนลาวในประเทศลาวและคนลาวในภาคอีสานของไทยมีความสัมพันธ์กันมาช้านาน มีการเคารพนับถือญาติทั้งสองฝ่าย เมื่อชายหญิงแต่งงานกันจะอาศัยอยู่บ้านฝ่ายหญิงระยะหนึ่ง หลังจากนั้นจากนั้นจะขยับขยายออกไปตั้งครอบครัวใหม่ ลูกสาวมักจะได้รับมรดกที่ดิน บ้านจากพ่อแม่ และมีกาศัยอยู่กับพ่อแม่ของตนเพื่อดูแลพ่อแม่หลังจากแต่งงานแล้ว ชาวไทยลาวนับถือพระพุทธศานานิกายเถรวาท และศาสนาพราหมณ์ซึ่งปรากฏในพิธีกรรมต่างๆ ในหมู่บ้านไทยลาวจะมีวัดเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เด็กชายไทยได้มีโอกาสบรรพชาเณร และอุปสมบทตามลำดับ นอกจากนี้ชาวไทยลาวยังมีความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณ เช่น ผีในต้นไม้ แม่น้ำ ในบ้าน ในไร่นา ผีประจำหมู่บ้าน และผีบรรพบุรุษ ในระบบความเชื่อมีความเกี่ยวโยงเชิงวัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน

กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ ๓ ซึ่งเจ้าอนุวงศ์ได้ก่อกบฏโดยยกกองทัพมาถึงเมืองนครราชสีมา แต่ถูกไทยปราบปรามพร้อมกับการอพยพผู้คนจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเข้ามาสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้ไทยในเขตเมืองวัง เมืองกระบอง เมืองเซโปน เมืองพิน เมืองนอง มาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในดินแดนภาคอีสานของประเทศไทย ชาติพันธุ์ผู้ไทยมีถิ่นอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยในหลายจังหวัด เช่น จังหวัดนครพนม สกลนคร และกาฬสินธุ์ มีภาษาพูดเป็นของตนเอง มีวัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรมความเชื่อบางอย่างแตกต่างไปจากไทยลาวซึ่งปัจจุบันถูกผสมผสานด้วยวัฒนธรรมไทยลาวและวัฒนธรรมไทย นอกจากกลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลภาษาไท ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ตระกูลภาษามอญเขมร เช่น ชาติพันธุ์กะเลิง

ชนเผ่ากะเลิง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในหลายๆกลุ่มที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสกลนคร มีประวัติความเป็นมา การเลือกหลักแหล่งทำมาหากิน วัฒนธรรม ความเชื่อ ตลอดจนภาษาพูดที่มีสำเนียงหรือถ้อยคำที่นิยมใช้กันเฉพาะในกลุ่มของตน ในปัจจุบันใช้ภาษาไทยลาว ชนเผ่ากะเลิง ชอบอาศัยอยู่ในที่ราบสูง ตามไหล่เขา เมื่อกลุ่มกะเลิงลงมาอยู่พื้นราบปะปนกับโย้ย ญ้อ ทำให้เกิดการรับเอาวัฒนธรรมภาษาพูดในกลุ่มไทยลาวชนเผ่ากะเลิง ก่อนจะอพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดสกลนคร อาศัยอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง จากการสันนิษฐานของนักวิชาการกล่าวไว้ว่า ชาวจีนลี้ภัยไว้ว่า คุณลุน หรือกรุง จนเพี้ยนเป็นกะลุง ในภาษาจาม เมื่อชาวเขมรมาตั้งถิ่นฐานอยู่ตอนเหนือของเวียดนาม คณะสำรวจดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง นำโดย ร.อ.เดอมาเกลฟ ได้กล่าวถึงถิ่นที่อยู่ของชนเผ่ากะเลิงว่าอยู่ที่ลุ่มแม่น้ำโปน และบริเวณต้นน้ำเซบั้งเหียน เป็นที่ยอมรับกันว่าได้อพยพมาจากดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง อพยพเคลื่อนย้ายมาฝั่งไทยหลายครั้ง นับตั้งแต่การปราบปรามเจ้าอนุวงศ์แห่งเมืองเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในสมัยรัชกาลที่ ๓ และอพยพครั้งใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่อครั้งขบถจินฮ่อ ชนเผ่ากะเลิงเป็นผู้ที่รักษาความสงบ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว ผู้ไทยและกะเลิง แต่ละกลุ่มได้สั่งสมประสบการณ์โดยการลองผิดลองถูกอันเกิดจากภูมิปัญญาเจ้าโคตรมีบทบาทมากมายหลายด้าน เช่น ด้านบุคคล ครอบครัว และชุมชน ความเชื่อและความศรัทธาต่อศาสนา ภูมิปัญญาดังกล่าวได้ถูกถ่ายทอดให้ลูกหลานรุ่นต่อรุ่น ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งได้นำมาเป็นเครื่องมือหล่อหลอมคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันด้วยดี โดยมีเจ้าโคตรที่เป็นผู้ใหญ่ในตระกูล และเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์เฉลียวฉลาด แก้ปัญหาได้ด้วยภูมิปัญญาของตน ภูมิปัญญาดังกล่าวทำให้สังคมมีเสถียรภาพ นอกจากนี้ยังมีมิติหนึ่งเป็นการควบคุมทางสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการต่างๆทางสังคมที่หมายมุ่งให้สมาชิกของสังคมยอมรับ และปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม ความเป็นระเบียบของสังคม สถานภาพทางสังคมและบทบาททางสังคม เพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมให้ประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สมาชิกยอมรับร่วมกัน

กระบวนการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งของระบบเจ้าโคตร ระบบเจ้าโคตรเป็นประโยชน์ต่อชุมชน เพราะทำให้เกิดเป็นศูนย์รวมในการเสริมสร้างความรัก ความสามัคคี ประองตอง ในวงศ์เครือญาติ และเป็นที่ศรัทธาของคนทั่วไป ทำให้เยาวชนรู้จักสามัคคี รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม เป็นผู้ที่น่าอ่อนส่อน่าย เชื่อฟังผู้ใหญ่ ไม่ดื้อรั้นก้าวร้าว เมื่อผู้ใหญ่ซึ่งเป็นเจ้าโคตรได้ให้คำแนะนำตักเตือนเมื่อเกิดการทะเลาะวิวาทบาดหมางกันขึ้น โดยให้ข้อคิดให้ความเข้าใจ สอนให้มีความรักและสามัคคีในการประกอบกิจการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม รวมถึงการเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นอีกด้วย อย่างไรก็ตามระบบเจ้าโคตร ยังมีข้อเสียของระบบเจ้าโคตร กล่าวคือ มีความลำเอียง ไม่ยุติธรรม คนรุ่นใหม่ไม่เห็นความสำคัญและไม่สนใจนำพา การดำเนินการในระบบเจ้าโคตรยังไม่มีการพัฒนา สำหรับกลไกในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งในระบบเจ้าโคตร คือ คณะกรรมการจะคัดเลือกมาจากชุมชนระดับตำบล ซึ่งเป็นคณะกรรมการทำหน้าที่รับเรื่องมาจากชุมชนแล้วส่งคืนให้ชุมชนพิจารณาก่อน ถ้าชุมชนพิจารณาแล้วไม่เป็นผล ก็จะนำเรื่องเข้าสู่คณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้ง คณะกรรมการก็จะพิจารณาให้คู่กรณีประนีประนอมกัน หากไม่สำเร็จก็จะส่งเรื่องฟ้องร้องต่อศาลพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป

ขั้นตอนและกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งของระบบเจ้าโคตร มีดังนี้

๑) ขั้นตอนพิจารณาซักไซ้ไล่เรียงกรณีพิพาทที่เกิดขึ้น เพื่อให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้รับรู้ หน้าที่ของเจ้าโคตรจะถามคู่กรณีทั้งสองฝ่ายว่าเหตุการณ์ต่างๆ เป็นมาอย่างไร เมื่อได้ข้อเท็จจริงจากทั้งสองฝ่ายจึงจะตอบไต่ถาม

๒) การพิจารณาชี้ขาด กล่าวคือ ในการตัดสินคดีนั้นจะทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายเกิดความเข้าใจในความผิดและความถูกต้องเห็นถึงจุดบกพร่องของแต่ละฝ่ายว่า มีความผิดถูกอย่างไร มีจุดบกพร่องที่ควรแก้ไข ปรับปรุงอย่างไรได้บ้าง เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความประนีประนอมยอมความกันได้โดยสันติ

๓) การสร้างความพอใจให้แก่ทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ ชี้ให้เห็นว่าทั้งสองฝ่ายแสดงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดโทษอย่างไรบ้าง เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และเกิดความเข้าใจอันดีต่อกันมากขึ้น

๔) การตัดสินใจให้ชนะคดีทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ การตัดสินใจทั้งสองฝ่ายเกิดความรู้สึกว่า ไม่ได้แพ้อีกฝ่ายหนึ่ง หากมีการตัดสินใจให้ฝ่ายหนึ่งแพ้อีกฝ่ายหนึ่ง จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าการตัดสินใจมีความลำเอียง แต่จะตัดสินใจให้ชนะทั้งสองฝ่าย เพื่อให้เกิดการประนีประนอมหรือปรับหาวิธีที่จะอยู่ร่วมกันโดยยุติไม่ให้เกิดความรุนแรงมากที่สุด การลงโทษด้วยระบบเจ้าโคตร จะทำให้บุคคลในสังคมต้องยอมรับสภาพการไม่ให้ความร่วมมือจากสังคมที่ตนเป็นอยู่ ดังนั้น ระบบเจ้าโคตรจะช่วยให้คนในสังคมต้องเคารพและให้โอกาสกัน ต้องมีการให้เกียรติกัน เพราะโดยพื้นฐานทุกคน คือ ญาติพี่น้องกันนั่นเอง

๓. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยอาศัยกฎหมาย

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยอาศัยกฎหมาย สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ด้านดังต่อไปนี้

๓.๑ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยการฟ้องร้องคดีต่อศาล

การฟ้องร้องคดีต่อศาล เป็นกรณีที่ประชาชนเกิดข้อพิพาทกันไม่ว่าจะในทางแพ่ง เช่น การทำสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์กันแล้วผู้ขายไม่ส่งมอบสังหาริมทรัพย์ให้แก่ผู้ซื้อ หรือ ในทางอาญา เช่น การฉ้อโกงทรัพย์สินของผู้อื่นแล้วคู่กรณีทั้งสองฝ่ายไม่สามารถเจรจายอมความกันได้ ดังนั้น ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายจึงมีความจำเป็นฝ่ายที่ได้รับความเสียหายต้องฟ้องร้องคดีต่อศาลเพื่อขอบาร์มีศาลเป็นที่พึ่ง ซึ่งจะฟ้องร้องคดีต่อศาลได้นั้น ต้องพิจารณาว่ากรณีพิพาทเป็นเรื่องทางแพ่ง หรือ ทางอาญา หากเป็นเรื่องทางแพ่งก็ต้องฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งต่อศาล หากเป็นเรื่องทางอาญาก็ต้องฟ้องร้องเป็นคดีอาญาต่อศาล

การฟ้องร้องคดีต่อศาล สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. การฟ้องร้องคดีแพ่ง

การฟ้องร้องคดีแพ่ง ตัวความหรือผู้เสียหายสามารถฟ้องร้องคดีได้ด้วยตนเอง หรือ แต่งตั้งทนายความดำเนินการฟ้องร้องคดีแทนตัวความก็ได้ โดยส่วนใหญ่แล้วตัวความหรือผู้เสียหายจะมอบหมายให้ทนายความเป็นตัวแทนดำเนินการฟ้องร้องคดีต่อศาล โดยมีการมอบอำนาจให้ฟ้องร้องคดีเนื่องจากทนายความเป็นผู้มีความรู้กฎหมายสามารถต่อสู้คดีแทนตัวความหรือผู้เสียหายได้ การดำเนินคดีในทางแพ่ง แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑.๑ การยื่นคำร้องฝ่ายเดียว

การดำเนินคดีประเภทนี้เป็นการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองสิทธิประโยชน์ ซึ่งคดีประเภทนี้ เรียกว่า “คดีไม่มีข้อพิพาท” เช่น การยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลแต่งตั้งตนเองเป็น

ผู้จัดการมรดก การร้องต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งอายัดทรัพย์สินของจำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้เพื่อชำระหนี้ การร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้ทำการสมรส การร้องต่อศาลฝ่ายเดียวหรือคดีไม่มีข้อพิพาท ตัวความสามารถดำเนินการยื่นคำร้องด้วยตนเองก็ได้ ไม่จำเป็นต้องแต่งตั้งทนายดำเนินคดีเพราะไม่มีการต่อสู้คดี ผู้ยื่นคำร้องอาจจะไปปรึกษากับทางศาลเพื่อขอคำแนะนำ ทางฝ่ายธุรการศาลจะแนะนำในการดำเนินการยื่นคำร้องฝ่ายเดียว

๑.๒ การฟ้องร้องคดีมีข้อพิพาท

การดำเนินคดีประเภทนี้เรียกว่า “คดีมีข้อพิพาท” ในคดีมีข้อพิพาทจะมีคู่กรณี ๒ ฝ่าย คือ โจทก์ และจำเลย ฝ่ายที่เสียหายที่จะฟ้องคดี เรียกว่า “โจทก์” และฝ่ายที่ก่อความเสียหายที่จะถูกฟ้องคดี เรียกว่า “จำเลย” การฟ้องร้องคดีมีข้อพิพาท โดยปกติผู้ได้รับความเสียหายหรือตัวความมักแต่งตั้งทนายความดำเนินการฟ้องร้องคดีแทนตนเองได้ แต่อย่างไรก็ตามตัวความจะดำเนินการฟ้องร้องคดีด้วยตนเองก็ได้ หากมีความรู้กฎหมายสามารถต่อสู้คดีได้ เพราะคดีมีข้อพิพาทโจทก์จำเลยต้องมีการต่อสู้คดีกัน

๒. การฟ้องร้องคดีอาญา

คดีอาญาแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ คดีอาญาแผ่นดิน หรือ คดีอาญาที่ยอมความไม่ได้ และ คดีอาญาความผิดต่อส่วนตัวหรือคดีอาญาที่ยอมความได้ ความผิดอาญาใดที่ยอมความไม่ได้กฎหมายจะไม่บัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดอาญาที่ยอมความไม่ได้ แต่หากความผิดอาญาใดที่เป็นความผิดอาญาที่ยอมความได้ กฎหมายจะบัญญัติระบุไว้ชัดเจนว่าเป็นความผิดอาญาที่ยอมความได้

๒.๑ คดีอาญาแผ่นดิน

เมื่อเกิดความผิดอาญาแผ่นดินขึ้น เช่น มีการปล้นทรัพย์เกิดขึ้นในท้องที่ใด หากมีผู้ไปแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองซึ่งอาจจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พนักงานฝ่ายปกครองที่รับแจ้งก็จะไปแจ้งความแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจอีกครั้งหนึ่งว่ามีความผิดฐานปล้นทรัพย์เกิดขึ้นในท้องที่ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อย่างไรก็ตามหากไม่สะดวกที่จะไปแจ้งความต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรืออาจจะทำให้การจับกุมคนร้ายไม่ทันต่อเหตุการณ์ประชาชนสามารถแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยตรงที่ดีที่สุด เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจไว้สามารถจับกุมคนร้ายมาดำเนินคดีตามกฎหมายได้

คดีอาญาแผ่นดิน เมื่อมีผู้แจ้งความไม่ว่าจะทางใดก็ตาม เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อหาพยานหลักฐานดำเนินคดีคนร้าย หากจับกุมคนร้ายที่กระทำความผิดอาญาแผ่นดินแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะทำการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ให้สมบูรณ์ที่สุด หลังจากนั้นก็จะส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เพื่อพิจารณาสำนวนการสอบสวนซึ่งพนักงานอัยการอาจพิจารณาสั่งฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล

หรือสิ่งไม่พึงผู้ต้องหาต่อศาลก็ได้แล้วแต่ดุลยพินิจของพนักงานอัยการ การสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาของอัยการเป็นอำนาจดุลยพินิจโดยอิสระของพนักงานอัยการ

หากพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลในคดีอาญาแผ่นดิน ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องร้องคดีต่อศาลด้วยตนเอง หรือจะแต่งตั้งทนายความเป็นตัวแทนดำเนินการฟ้องร้องคดีต่อศาลแทนตนเองก็ได้

สำหรับคดีอาญาแผ่นดินผู้เสียหายสามารถดำเนินการฟ้องร้องคดีได้ด้วยตนเอง หรือจะแต่งตั้งทนายความเป็นตัวแทนดำเนินการฟ้องร้องคดีแทนผู้เสียหายก็ได้ ทั้งนี้ หากผู้เสียหายดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาแผ่นดินต่อศาลด้วยตนเองต้องเป็นผู้มีความรู้กฎหมายเพราะในการดำเนินคดีต้องมีการต่อสู้คดีระหว่างโจทก์กับจำเลยต้องใช้ความรู้ทางกฎหมายต่อสู้คดีกัน

๒.๒ คดีอาญาที่ยอมความได้หรือคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัว

คดีอาญาที่ยอมความได้ เช่น ความผิดฐานยักยอกทรัพย์สิน ความผิดฐานฉ้อโกงทรัพย์สิน ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่นซึ่งเป็นคู่สมรส มิได้เกิดต่อหน้าธารกำนัล หรือไม่เป็นเหตุให้ผู้ถูกระงับรับอันตรายสาหัส หรือถึงแก่ความตาย กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดอันยอมความได้

คดีอาญาที่ยอมความได้ เมื่อมีผู้แจ้งความไม่ว่าจะทางใดก็ตาม เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อหาพยานหลักฐานดำเนินคดีคนร้าย หากจับกุมคนร้ายที่กระทำความผิดอาญาที่ยอมความแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะทำการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ให้สมบูรณ์ที่สุด หลังจากนั้นก็จะส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เพื่อพิจารณาสำนวนการสอบสวนซึ่งพนักงานอัยการอาจพิจารณาสั่งฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลก็ได้แล้วแต่ดุลยพินิจของพนักงานอัยการ การสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาของอัยการเป็นอำนาจดุลยพินิจโดยอิสระของพนักงานอัยการ

หากพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลในคดีอาญาที่ยอมความได้ ย่อมตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องร้องคดีต่อศาลด้วยตนเอง หรือจะแต่งตั้งทนายความเป็นตัวแทนดำเนินการฟ้องร้องคดีต่อศาลแทนตนเองต่อไป เพราะถือว่าคดีนี้มีการแจ้งความร้องทุกข์กล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว และมีการสอบสวนคดีแล้ว แต่เนื่องด้วยอาจจะไม่มีพยานหลักฐานครบถ้วน พนักงานอัยการจึงมีความเห็นสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ทำให้คดีจบสิ้นไป

สำหรับคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัวหรือคดีอาญาที่ยอมความได้ ผู้เสียหายสามารถดำเนินการฟ้องร้องคดีได้ด้วยตนเอง หรือจะแต่งตั้งทนายความเป็นตัวแทนดำเนินการฟ้องร้องคดีแทนผู้เสียหายก็ได้ ทั้งนี้ หากผู้เสียหายดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญาแผ่นดินต่อศาลด้วยตนเองต้องเป็นผู้มีความรู้กฎหมายเพราะในการดำเนินคดีต้องมีการต่อสู้คดีระหว่างโจทก์กับจำเลยต้องใช้ความรู้ทางกฎหมายต่อสู้คดีกัน

๓.๒ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยกระบวนการออกกฎหมาย (Legislative Approach)

กระบวนการออกกฎหมายจัดได้ว่าเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งอีกรูปแบบหนึ่ง วิธีการนี้ดำเนินการโดยภาครัฐโดยอาศัยกระบวนการทางกฎหมาย ในรูปแบบของพระราชกำหนดหรือพระราชบัญญัตินิรโทษกรรม (Amnesty Act) ซึ่งประเด็นนี้อาจจะเป็นข้อพิพาทและความขัดแย้งในประเด็นใหญ่ๆ และมีผู้มีส่วนได้เสียเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก ซึ่งหากนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษอาจก่อให้เกิดความโกลาหลหรือความวุ่นวายในบ้านเมือง กรณีเช่นนี้เห็นได้จากการที่รัฐออกพระราชกำหนดนิรโทษกรรมเรื่องป็น และนิรโทษกรรมเกี่ยวกับการปฏิวัติรัฐประหาร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การออกกฎหมายในลักษณะนี้ไม่ครอบคลุมถึงความผิดเกี่ยวกับ “คดีอาญา” ในประเด็นที่รุนแรง (พระมหาทรรษา ธรรมหาโส (นิติบุณยการ), ๒๕๔๗ : ๙๖ - ๑๐๘ อ้างใน สุวัฒน์ ดวงแสงพุด, ๒๕๕๕ : ๑๖๖)

๓.๓ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ปัจจุบันข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เห็นควรให้นำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนัก และข้อพิพาททางอาญาบางประเภทมากำหนดเป็นกฎหมายกลางเพื่อให้หน่วยงานของรัฐ พนักงานสอบสวน หรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาทดังกล่าว โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ ทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้งเกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ ประกอบด้วย หมวด ๑ ผู้ไกล่เกลี่ย หมวด ๒ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง หมวด ๓ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา หมวด ๔ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน หมวด ๕ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน และหมวด ๖ บทกำหนดโทษ

พระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๒ และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒ เป็นต้นมา เว้นแต่บทบัญญัติแห่งหมวด ๒ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง หมวด ๓ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา หมวด ๔ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน และหมวด ๕ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ เป็นต้นมา

บรรณานุกรม

บุญจันทร์ ทิพย์ สมชาย ลำดวน และบุญสม ยอดมาลี. การบูรณาการใช้ภูมิปัญญาเจ้าโคตรของกลุ่มชาติ

พันธุ์ไทยลาว ผู้ไทย และกะเลิง สืบหาบทหน้าที่ของผู้นำชุมชนและการควบคุมทางสังคมของ

ชุมชนในภาคอีสาน. วารสารการเมืองการปกครอง ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ ประจำเดือนกันยายน –

ธันวาคม ๒๕๖๒ : ๑๖๘-๑๘๖.

ประสิทธิ์ กุลบุญญา. ความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้งตามหลักพระพุทธศาสนา. วารสาร

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม –

มิถุนายน ๒๕๕๗): ๑๘-๔๐.

ศานากับสันติภาพ. ม.ป.ป. สืบค้นเมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๖๔ จาก

[http://www.pws.npru.ac.th/montree/data/files/บทที่ %209%20 ศานากับสันติภาพ%20](http://www.pws.npru.ac.th/montree/data/files/บทที่%209%20ศานากับสันติภาพ%20ใหม่%20แก้%203.pdf)

[ใหม่%20แก้%203.pdf](http://www.pws.npru.ac.th/montree/data/files/บทที่%209%20ศานากับสันติภาพ%20ใหม่%20แก้%203.pdf)

สุวัฒน์ ดวงแสนพุด. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา การยุติความขัดแย้งด้วยสันติวิธี. คณะมนุษยศาสตร์

และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. ๒๕๕๕

อดุลเดช โต้ะแอ. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามของสำนักงาน

คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสงขลา : วิธีการ และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ๒๕๖๑

.....

คำถามท้ายบทเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้

๑. จงอธิบายกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งตามหลักพระพุทธศาสนา
๒. จงอธิบายวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งของศาสนาคริสต์
๓. หลักการพื้นฐานของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งตามแนวทางศาสนาอิสลามมีอย่างไรบ้าง
๔. ขั้นตอนและกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งของระบบเจ้าโคตรมีอย่างไรบ้าง
๕. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยการฟ้องร้องคดีต่อศาลมีอย่างไรบ้าง
๖. จงอธิบายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและความขัดแย้งโดยกระบวนการออกกฎหมาย
๗. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งให้กระทำได้ในกรณีใดบ้าง
๘. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาให้กระทำได้ในกรณีใดบ้าง
๙. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนกระทำได้ในคดีความผิดใดบ้าง
๑๐. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนให้กระทำได้ในกรณีใดบ้าง

วิดีโอประกอบการสอนหน่วยที่ ๒

พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒

<https://www.youtube.com/watch?v=pOumk90ITJw>